

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії Алексеєнко Антон Олегович 1999 року народження, громадянин України. Освіта вища: закінчив у 2021 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна за спеціальністю «Філософія» (диплом магістра). «01» жовтня 2022 року зарахований за конкурсом до аспірантури філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за спеціальністю 033 «Філософія». Алексеєнко Антон Олегович виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Філософія» зі спеціальності 033 Філософія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом по Харківському національному університету імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України 30 червня 2026 року № 0114-1/291, у складі:

голови разової спеціалізованої вченої ради:

Карпенко Іван Васильович, доктор філософських наук, професор, директор навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

рецензентів:

Перепелиця Олег Миколайович, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Ільїн Ілля Вікторович, кандидат філософських наук, доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

офіційних опонентів:

Артеменко Андрій Павлович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»;

Висоцька Ольга Євгенівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради.

На засіданні «24» серпня 2026 року разова спеціалізована вчена рада прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» Алексеєнку Антону Олеговичу на підставі публічного захисту дисертації «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну» за спеціальністю 033 «Філософія» відповідно до Переліку

галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна МОН України, м. Харків.

Науковий керівник – Загурська Наталія Віталіївна, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Проведений аналіз засвідчив її відповідність вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 3 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б»:

1. Алексеєнко А.О. (2025) Амбівалентність гри: Paidia vs Ludus. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». Вип. 73. С. 206–212.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-73-19>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/philosophy/article/view/28281/24830>

2. Алексеєнко А.О. (2025) Романтизм як теоретичний базис метамодернізму.

Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». Вип. 72. С. 60–67.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-6>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/philosophy/article/view/27385/24226>

3. Алексеєнко А.О. (2024) Дрейф Гі Дебора як гра, що емансипує. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». Вип. 70. С. 97–103.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2024-70-7>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/philosophy/article/view/24132/22120>

Зміст наукових публікацій свідчить про повноту опублікованих результатів дисертаційного дослідження.

У дискусії взяли участь голова ради, рецензенти та офіційні опоненти. Дисертаційна робота Алексеєнко А.О. оцінена позитивно: вона є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що характеризується високим рівнем теоретичної рефлексії, оригінальністю постановки проблеми та широкою міждисциплінарною обізнаністю автора. Разом із тим рецензенти та офіційні опоненти висловили зауваження.

Перепелиця Олег Миколайович, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені Й. Б. Шада

навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;
(рецензент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Автор пише, що «пост» у його розумінні виступає як «після», що фіксує постпостмодерн «як факт, а не як програму чи проєкт», до того ж стверджує, що так намагається уникати «передчасних історичних узагальнень і залишаючи відкритим питання про те, чи йдеться про нову епоху, чи лише про трансформацію вже наявних парадигм», і відповідно: «навіть якщо модерн або постмодерн зараз триває, він має нову форму. Саме ця новизна форм, а не декларація «кінця», є принципово важливою для нашого аналізу». Проте виникає питання, якщо це не факт кінця і/чи початку епохи, тоді що ж це таке, що приховано за цим подвійним «пост»? Адже автор, здається, добре розуміє, що, коли ми звертаємось до (пост)постмодерну, кінця нічого / ніякого немає, адже є лише «кінці без кінця», як писав О. О. Мамалуй, і саме тому «пост-» не є контр-, проти-, анти-, навіть толком після-. Але в такому випадку, як саме можна виправдати вживання подвійного «пост», коли все (по суті) вже міститься в самому «пост»? І, на думку автора, скільки ще можна / варто додати до «пост» «пост», щоб це не виглядало, припустимо, як множення понять? Отже, як на мене, насамперед недостатньо прозорим залишається зміст поняття «постпостмодерн», яке використовується як базова культурно-історична рамка дослідження. Зокрема, бажано чіткіше визначити, чи йдеться про метамодернізм, дигіmodернізм, космоmodернізм чи іншу концепцію як складники чи стилі «постпост», бо ж вони не є визначеннями певної епохи, – але ж, на думку автора, і «постпост» не є таким визначенням. Як наслідок, виникає питання, з якою тоді метою вживаються всі критерії відмежування постпостмодерного стану від власне постмодерну?

2. Маршрут дослідження, яким автор рухається в другому й третьому розділах викликає питання щодо теоретичної дискусії з постмодернізмом і метамодернізмом, яку представлено в першому розділі. Чи справді концептуалізація «пост-пост» є такою надто потрібною саме для цього дослідження? Зрештою, що ми тут можемо верифікувати чи фальсифікувати? Хіба обережний підхід до (само)визначення, що не фіксує жодного фундаментального розриву, не знецінює це (само)визначення? Хай одні називають себе чи щось «мета», а інші «постпост» тощо. Які наслідки цих (само)назв? І загалом, чи не було цілком достатньо концептуалізувати ігрову автентичність поза дискусією про «пост»? Зрештою визначальні для дослідження Гейзінга чи Каюа – доволі модерні мислителі, що шукали природу чи сутність людини.

3. Варто відзначити, що дослідження спирається на широку теоретичну базу, що засвідчує список джерел. Утім робота виконувалась на факультеті й кафедрі, які по суті в Україні були засновниками розробки постмодерної проблематики й філософії гри. Автор згадує деяких дослідників, утім для розкриття власного внеску в дослідження проблематики варто б було

проаналізувати роботи по суті Харківської школи (досліджень) постмодерну й гри, зокрема О.О. Мамалуя, Н. В. Загурської, В. В. Гусаченка, Н. С. Корабльової, Я. М. Білика і багатьох інших.

4. Дискусійним є також використання концепту гри як фундаментального щодо визначення автентичності в сучасному світі. На мою думку, автору варто було б зробити щось подібне до того аналізу, який дає йому змогу концептуалізувати «постпост». Себто ідеться про те, щоб показати, чи існують ще й інші модуси, крім ігрової автентичності. Але коли існують, тоді які, і в чому переваги саме ігрового модусу відносно решти. Ба більше, якщо виходити з досліджень Гейзінги чи Каюа, тоді чи загалом гра не є тією практикою, яка завжди конститує будь-яку автентичність? Концепція Номо Ludens хіба не саме про таку автентичність? Чи не варто було б тоді радше розкрити вже модуси ігрової автентичності?

Ільїн Ілля Вікторович, кандидат філософських наук, доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (рецензент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Стосовно авторської критики метамодерну варто зазначити, що одним із найсильніших її пунктів є вказівка на проблемність осциляції як центральної пояснювальної моделі. Справді, якщо метамодерн описується лише як коливання між модерном і постмодерном, закономірно виникає питання, чи не перетворюється сама осциляція на надто зручну формулу, яка дозволяє констатувати суперечності, але не завжди пояснювати їхню внутрішню логіку. Автор слушно звертає увагу на небезпеку використання парадоксальності або осциляції як своєрідної теоретичної «заглушки». Водночас необхідно враховувати, що осциляція є лише однією з логік осмислення метамодерну. Іншою, не менш важливою, є логіка інтеграції різних позицій, діалогічності, співпраці та балансування між крайнощами. Цікаво, що сам автор частково демонструє це, коли аналізує принцип діалогічності у Сета Абрамсона та співвідношення модерної і постмодерної логік. Крім того, критика теорії метамодерну могла б бути переконливішою, якби повніше враховувала те, що у працях Тімотеуса Вермюлена і Робіна ван ден Аккера, Александри Думітреску, Ганзі Фрайнахта, а також інших сучасних дослідників метамодерн уже безпосередньо пов'язується з поверненням суб'єкта, агентності, афекту, тілесності, турботи та включеності у світ Іншого. Метамодернізм у цих підходах не зводиться до простої компіляції культурних прикладів або декларації нової епохи, а містить досить розвинену антропологічну та соціально-філософську проблематику. Показово, що сам дисертант фактично демонструє це на матеріалі Фрайнахта, коли аналізує його поняття дивіда, багатошаровість суб'єкта, трансперсональну природу ідентичності, радикальне прийняття Іншого, турботу, неантропоцентризм і розширення етичної уваги за межі людини. Відтак твердження про недостатню розробленість проблеми суб'єкта у

метамодерні потребує більшої диференціації. Окремо видається дещо однобічною критика Фрайнахта за європоцентризм. Вона має підстави, особливо щодо нормативного статусу скандинавської соціально-політичної моделі, однак сам Фрайнахт не обмежує власний проект суто європейською раціоналістичною традицією, а залучає духовні практики, медитацію, різні форми знання та наголошує на необхідності ширшого транснаціонального інтелектуального синтезу. Тому для посилення аргументації автору варто було б чіткіше розмежувати слабкі, декларативні та переважно естетичні версії метамодернізму і більш складні теорії метамодерної суб'єктивності. У такому разі критичний висновок був би точнішим: не метамодерн загалом недостатньо працює із суб'єктом, а окремі його версії не доводять до кінця власну антропологічну, політичну та онтологічну логіку.

2. У дисертації залучаються окремі представники спекулятивного реалізму, нового матеріалізму та постгуманізму, зокрема Грем Харман, Квентін Мейясу, Розі Брайдотті та інші автори. Проте їхні концепції використовуються передусім у контексті загальної картографії сучасної філософії, онтологічної критики кореляціонізму та переосмислення місця людини, тоді як їхні власні уявлення про суб'єктивність, людину та особистість не завжди стають предметом такого самого систематичного аналізу. У контексті Розі Брайдотті, наприклад, цілком доречно було б детальніше розглянути її концепцію номадичної суб'єктивності. У Грема Гармана суб'єкт втрачає статус привілейованого центру доступу до реальності: людина постає лише одним із об'єктів серед інших, а її знання завжди є частковим і непрямим. Водночас саме така обмеженість людського доступу до світу відкриває перспективу більш скромної, відповідальної й неантропоцентричної моделі суб'єктивності. У Кантена Мейясу людина існує у світі радикальної контингентності, де відсутні остаточні гарантії порядку, смислу або необхідності. Така контингентність може бути безпосередньо пов'язана з проблемою крихкості, відповідальності та здатності діяти без метафізичних гарантій — тобто саме з тими питаннями, які є центральними для авторської концепції ігрової автентичності. Не менш продуктивною для дисертації могла б бути концепція номадичного суб'єкта Розі Брайдотті. Для Брайдотті суб'єкт є відкритим до постійного становлення та взаємодії з іншими людьми, тваринами, технологіями й середовищами; автономія поступається місцем реляційності, а ідентичність розглядається не як стабільна сутність, а як динамічний процес. Такий підхід має очевидні точки перетину з концепцією постлюдини як суб'єкта ігрової автентичності, яку пропонує А. О. Алексеєнко. Більш системний аналіз уявлень про суб'єкта, людину та особистість у працях Грема Гармана, Кантена Мейясу та Розі Брайдотті дозволив би значно посилити теоретичну аргументацію дисертації. Залучення антропологічного потенціалу цих філософій зробило б концепцію ігрової автентичності не лише оригінальною відповіддю на кризу суб'єкта після постмодерну, але й більш ґрунтовно вписало б її у ширший контекст сучасних дискусій про постлюдину, агентність, тілесність, реляційність і межі людського.

3. Звернення до дрейфу Гі Дебора є продуктивним, оскільки дозволяє показати автентичність не як наперед задану сутність, а як подію, що виникає у самій дії, русі, зміні маршруту і тимчасовому зсуві повсякденних режимів сприйняття. У цьому сенсі дрейф справді добре відповідає авторській логіці ігрової автентичності: він поєднує умовність і серйозність, правило і випадковість, свободу й рамку. Водночас виникає питання, чи не повертає така практика до постмодерністських, анархічних та індивідуалістичних форм спротиву. Дрейф у запропонованому аналізі переважно постає як локальна, тимчасова, нестабільна й значною мірою індивідуальна або малогрупова практика зміщення досвіду. Він дозволяє суб'єктові інакше пережити простір, вийти з утилітарного маршруту, відчутти альтернативність повсякденності, але залишається не до кінця зрозумілим, як ця практика може переходити від індивідуального експерименту до ширших політичних форм дії. Особливо це питання загострюється в контексті самого дисертаційного матеріалу, де автор переконливо пише про автентичність як дію, участь і відповідальність у ситуації війни. Якщо автентичність не гарантується походженням, мовою або певним набором характеристик, а формується у конкретних рішеннях, жестах, формах участі та відмови, постає закономірне питання: чи достатньо дрейфу як моделі такої участі? Чи може він описати не лише індивідуальне самовизначення, але й масову, колективну, революційну або політичну форму автентичності? Саме тому було б доречно розширити аналіз дрейфу за межі естетичної, урбаністичної або цифрової практики та поставити питання про його можливий колективний вимір. Чи може дрейф бути не лише блуканням окремого суб'єкта у просторі, а формою масового переосвоєння міста, площі, інфраструктури та політичної видимості? Чи можна мислити його в логіці протесту, Майдану, страйку, екологічної мобілізації, фермерського руху або інших практик колективної присутності? Така постановка питання могла б додатково посилити політико-філософський вимір запропонованої концепції ігрової автентичності та показати можливість переходу від індивідуального самоконституювання до колективної агентності.

Артеменко Андрій Павлович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Автор зазначає, що ігрова автентичність потребує «ігрової рамки перформативності» (підрозділ 2.8). Хотілося б почути ширше роз'яснення: де саме проходить межа, за якою ігрова автентичність перетворюється на патологічну втрату зв'язку з реальністю?

2. Оскільки постлюдина в роботі позбавлена есенціалістської основи, виникає питання про підстави її моральної відповідальності. Чи не стає ігрова автентичність зручним механізмом уникнення етичного вибору?

3. У підрозділі 3.2 автор торкається ситуації в Україні. Було б цікаво уточнити, чи не є екзистенційні виклики війни занадто «реальними» (травматичними), щоб бути інтегрованими в ігрову автентичність, чи навпаки — гра тут стає єдиним механізмом виживання психіки?

Висоцька Ольга Євгенівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради. (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. По-перше, потребує додаткового уточнення поняття «постпостмодерн», яке є одним із ключових для всієї дисертації. Автор обґрунтовує його як дослідницький маркер, що позначає сукупність тенденцій після постмодерну, однак у роботі не завжди чітко окреслено критерії, які дозволяють відмежувати постпостмодерн від суміжних концепцій, насамперед метамодернізму, дигіmodернізму, космодернізму чи інших сучасних моделей опису культурних трансформацій. Постає питання: чи достатньо поняття «постпостмодерн» концептуально визначене для того, щоб виступати самостійною філософською рамкою дослідження?

2. По-друге, дискусійним видається запропоноване автором трактування ігрової автентичності як принципово нового модусу існування постлюдини. Незважаючи на оригінальність запропонованої концепції, у роботі недостатньо чітко продемонстровано її відмінність від уже відомих феноменологічних, екзистенціалістських і герменевтичних концепцій автентичності. Залишається відкритим питання, чи йдеться про якісно нову філософську категорію, чи радше про нову інтерпретацію вже існуючих підходів.

3. По-третє, окремого обговорення потребує використання поняття «постлюдина». У сучасній філософській літературі цей термін має різні інтерпретації - від трансгуманістичних до критично-постгуманістичних. Водночас у дисертації автор пропонує власне розуміння постлюдини як суб'єкта ігрової автентичності, однак не завжди достатньо чітко відмежовує його від інших сучасних концепцій постгуманізму. Було б доцільно докладніше окреслити місце запропонованої концепції серед існуючих напрямів сучасної філософської антропології.

4. По-четверте, дискусійним виглядає твердження автора про те, що саме криза «Я» є визначальною спадщиною постмодерної культури. Безперечно, ця теза має значний евристичний потенціал, однак вона потребує ширшої аргументації з урахуванням альтернативних підходів, які пов'язують сучасні соціокультурні трансформації насамперед із цифровізацією, глобалізацією, біополітикою чи розвитком штучного інтелекту. Чи можна вважати кризу суб'єктивності головною причиною цих процесів, чи вона є лише одним із проявів ширших цивілізаційних змін?

5. По-п'яте, окремі положення, присвячені аналізу дрейфу Гі Дебора як практики ігрової автентичності, викликають наукову дискусію. Автор

переконливо демонструє евристичність цього підходу, однак поширення концепції дрейфу на сучасні цифрові практики потребує додаткової аргументації. Не зовсім очевидно, чи достатньо спільних характеристик мають ситуаціоністський дрейф і цифрові практики для їх об'єднання в межах єдиної концепції ігрової автентичності.

6. По-шосте, потребує вдосконалення формулювання пунктів новизни у роботі. Зокрема, у переліку новизни змішано концептуальні положення (створення концепції), методологічні рішення (використання поняття модусу) та прикладні висновки (аналіз українського контексту), що ускладнює оцінку реального внеску автора. Не завжди простежується відповідність між поставленими завданнями та заявленою новизною. Частина пунктів новизни фактично повторює сформульовані завдання дослідження («обґрунтовано», «проаналізовано»), тоді як новизна має відображати отримані наукові результати, а не процес їх досягнення.

7. По-сьоме, певну дискусію викликає запропоноване автором трактування консервативного моменту як необхідної умови можливості автентичності. Попри переконливе прагнення відмежувати його від політичного чи ідеологічного консерватизму, окремі положення роботи можуть створювати неоднозначне враження щодо співвідношення стабільності, свободи та самотворення. Було б доречно докладніше пояснити, яким чином запропонована концепція консервативності співвідноситься з динамічним характером ігрової автентичності.

Дискусія мала конструктивний характер. Присутні одностайно відзначили високий науковий рівень дисертаційного дослідження, оригінальність постановки проблеми, ґрунтовність теоретико-методологічного апарату та вагомий особистий внесок здобувача в розвиток сучасної української філософії.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Алексеєнку Антону Олеговичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 033 «Філософія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Іван КАРПЕНКО